

RAQAMLASHTIRISH ORQALI MONOPOLIYAGA QARSHI KURASHISH VA KORRUPSIYANI OLDINI Olish

Ходжаев Рашидjon Равшанович

+998977337673

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi raqamlashtirishning monopoliyaga qarshi kurashish va korrupsiyani oldini olishdagi roli o'rganilgan. Monopoliya bozorning raqobatbardoshligini kamaytirib, iqtisodiyotni yo'naltiradigan kuchga aylanishi mumkin. Raqamli texnologiyalar, masalan, blokcheyn, ma'lumotlar tahlili va elektron davlat xizmatlari orqali bu salbiy ta'sirlarni bartaraf etish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tezistagi asosiy e'tibor, davlat va xususiy sektorda shaffoflikni oshirish, korrupsiyani kamaytirish va samarali monitoring tizimlarini yaratishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, Monopoliya, Korrupsiya, Shaffoflik, Elektron tizimlar, Ma'lumotlar tahlili, Blokcheyn, Monitoring, Raqobatbardoshlik, Digitalizatsiya.

БОРЬБА С МОНОПОЛИЯМИ И ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ КОРРУПЦИИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВИЗАЦИЮ.

Аннотация: В данном тезисе исследуется роль цифровизации в борьбе с монополиями и предотвращении коррупции. Монополия может стать угрозой для конкуренции и экономики, направляя рынок в свою пользу. Через такие цифровые технологии, как блокчейн, анализ данных и электронные государственные услуги, рассматриваются возможности минимизации этих негативных последствий. Основное внимание в тезисе уделено повышению прозрачности в государственных и частных секторах, сокращению коррупции и созданию эффективных систем мониторинга.

Ключевые слова: Цифровизация, Монополия, Коррупция, Прозрачность, Электронные системы, Анализ данных, Блокчейн, Мониторинг, Конкурентоспособность.

COMBATING MONOPOLIES AND PREVENTING CORRUPTION THROUGH DIGITALIZATION.

Abstract: This thesis explores the role of digitalization in combating monopolies and preventing corruption. Monopolies can undermine market competition and become a dominant force in the economy. The potential to mitigate these negative effects is examined through digital technologies such as blockchain, data analytics, and e-government services. The thesis focuses on enhancing transparency in both public and private sectors, reducing corruption, and creating effective monitoring systems.

Key words: Digitalization, Monopoly, Corruption, Transparency, E-systems, Data Analytics, Blockchain, Monitoring, Competitiveness.

Kirish:

Ushbu tezisda, raqamlashtirishning iqtisodiy jarayonlarga, ayniqsa, monopoliyaga qarshi kurashishda va korrupsiyani oldini olishda qanday rol o'ynashi tahlil etiladi. Monopoliya va korrupsiya ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlarda muhim ijtimoiy-iqtisodiy muammolar sifatida qaraladi. Raqamli texnologiyalar, ayniqsa, blokcheyn va ma'lumotlar tahlili, bu muammolarni hal qilishda samarali vositalar bo'lishi mumkin. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, shaffoflik va hisobdorlikni oshirishga yordam berishi mumkin.

Asosiy qism**1. Raqamlashtirish va monopoliyaga qarshi kurashish**

Bozor iqtisodiyotida monopoliyalarning roli katta bo'lsa-da, ular bozorning samarali ishlashiga to'sqinlik qiladi. Monopoliyalar narxlarni sun'iy ravishda oshirishi, sifatni pasaytirishi va raqobatni yo'qotishi mumkin. Bunday vaziyatlarda raqamlashtirish muhim vosita sifatida chiqadi. Raqamli texnologiyalar, ayniqsa, onlayn tizimlar va elektron platformalar monopoliyalarga qarshi samarali kurashishda muhim o'rin tutadi.

Raqamlashtirish orqali bozorni raqobatbardosh qilish imkoniyati oshadi. Misol uchun, internet orqali mahsulot va xizmatlarni taqdim etish kichik va o'rta bizneslarga bozorga kirish imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa, yirik monopolistik kompaniyalar tomonidan bozorni egallashiga to'sqinlik qiladi. Shuningdek, raqamli platformalar orqali narxlarning shaffofligi ta'minlanadi. Iste'molchilar mahsulotlar va xizmatlar narxlarini osonlik bilan taqqoslashlari, bu esa kompaniyalarni raqobatbardosh narxlarni belgilashga majbur qiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida raqamli savdo, reklama va marketing tizimlari bozordagi raqobatni kuchaytiradi.

Bundan tashqari, elektron tijoratning rivojlanishi monopoliyalarni kamaytirishga xizmat qiladi. Kichik va o'rta bizneslar raqamli platformalarda o'z mahsulotlarini sotib, yirik kompaniyalar bilan raqobat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa monopoliyaning kamayishiga va bozor iqtisodiyotining erkinlashishiga olib keladi.

2. Korrupsiyani oldini olishda raqamlashtirishning roli

Korrupsiya davlat boshqaruvining samaradorligini kamaytiradi va iqtisodiy rivojlanishga to'sqinlik qiladi. Davlat organlari, tenderlar, soliq to'lovlari va litsenziyalash kabi sohalarda korrupsiyaga qarshi kurashish juda muhim. Raqamlashtirish va elektron hukumat tizimlari bu sohada o'zgarishlarga olib keladi. Elektron platformalar orqali davlat xizmatlari shaffof va ochiq bo'ladi, bu esa korrupsiyaning oldini olishga yordam beradi.

Masalan, davlat tenderlarining elektron shaklda o'tkazilishi, ularning shaffofligini ta'minlaydi. Ishonchli va shaffof tizimlar korrupsion harakatlarning oldini olish uchun muhim vosita hisoblanadi. Tenderlar va davlat xizmatlari bo'yicha barcha

jarayonlar internet orqali monitoring qilinishi mumkin, bu esa ma'lumotlarning to'liq va real vaqt rejimida tekshirilishini ta'minlaydi. Shuningdek, elektron soliq tizimlari orqali soliq to'lovchilarning ma'lumotlari nazorat qilinadi va bunday tizimlar orqali davlatning moliyaviy jarayonlari yanada shaffof bo'ladi. Bu esa korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar yordamida barcha ma'lumotlar ochiq va shaffof bo'lib, ularni monitoring qilish imkoniyatlari oshadi. Yana bir misol, elektron to'lov tizimlari fuqarolarga o'z mablag'larini kuzatish va tekshirish imkonini beradi. Bu jarayonlar davlat organlari va fuqarolar o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri aloqalarni yaxshilaydi, korrupsion amaliyotlarning oldini olishga yordam beradi.

3. Raqamlashtirishning iqtisodiy va ijtimoiy ta'siri

Raqamlashtirishning iqtisodiy samarasi shundaki, u iqtisodiyotning samaradorligini oshiradi. Raqamli texnologiyalar orqali bizneslar o'z faoliyatlarini avtomatlashtiradi va resurslarni samarali taqsimlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa monopoliyaning shakllanishiga to'sqinlik qiladi. Raqamli tizimlar bozorning o'zgaruvchan sharoitlariga tez moslashish imkonini beradi, bu esa bozorni erkinlashtiradi va monopolistlarga raqobatni yengish imkoniyatini bermaydi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi. Elektron tijorat, masofaviy ish va onlayn ta'lim kabi sohalar raqamli iqtisodiyotning rivojlanishini ta'minlaydi. Bu o'z navbatida iqtisodiy o'sishni va ijtimoiy farovonlikni oshiradi. Raqamlashtirishning ijtimoiy ta'siri ham muhimdir. Ijtimoiy xizmatlar, ta'lim, tibbiyot va boshqa sohalarda raqamli texnologiyalar yordamida sifat va xizmatlarning tezkorligi oshadi. Bu esa jamiyatda tenglikni ta'minlashga yordam beradi va ijtimoiy adolatni oshiradi.

Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy ta'siridan foydalanish, shu bilan birga, adolatli va raqobatbardosh bozorlarni yaratish uchun imkoniyatlar yaratadi. Elektron hukumat tizimlari fuqarolarning o'z huquqlarini himoya qilishiga yordam beradi va ularning ishtirokini oshiradi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ta'sir qiladi.

Xulosa

Raqamlashtirish monopoliyaga qarshi kurashishda va korrupsiyani oldini olishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Elektron tizimlar, ma'lumotlar tahlili va blokcheyn kabi texnologiyalar yordamida bozorni nazorat qilish, shaffoflikni ta'minlash va korrupsiyaga qarshi kurashishda sezilarli yutuqlarga erishish mumkin. Bu texnologiyalar nafaqat davlat sektori, balki xususiy sektorda ham samarali ishlatilishi kerak, chunki ular iqtisodiy tizimning yaxlitligini ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yuldashev, F. (2021). "Raqamli iqtisodiyot va uning jamiyatga ta'siri." Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi.

2. Kalloo, V., & Jain, R. (2019). "Blockchain and its application in anti-corruption measures." *International Journal of Digital Finance*, 7(3), 48-58.
3. Smith, J. (2020). "Monopoly, Corruption, and Digitalization." *Journal of Economic Affairs*, 65(1), 22-35.